

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (action research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบบริการพยาบาลเพื่อส่งเสริมการให้การดูแลของครอบครัวผู้ดูแลผู้ป่วยที่ได้รับการรักษาโดยการผ่าตัดสมอง

ลักษณะประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ผู้ป่วยเข้ารับการรักษและได้รับการผ่าตัดสมองที่โรงพยาบาลสงขลานครินทร์ หอผู้ป่วยศัลยกรรมประสาทและหอผู้ป่วยอุบัติเหตุ และครอบครัวผู้ดูแลผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษาโดยการผ่าตัดสมอง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นผู้ป่วยและครอบครัวผู้ดูแล การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงกลุ่มละ 10 ราย โดยมีเกณฑ์ ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างครอบครัวผู้ดูแล

1. อายุ 20 ปีขึ้นไป
2. เป็นผู้มีสายสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้ป่วย ได้แก่ เป็นมารดา ภรรยา บิดา สามีหรือบุตร และรับผิดชอบหลักในการดูแลผู้ป่วยที่บ้าน
3. อาศัยอยู่บ้านเดียวกับผู้ป่วย

กลุ่มตัวอย่างผู้ป่วย

1. อายุ 20 ปีขึ้นไป
2. เข้ารับการรักษาโดยการผ่าตัดสมอง

คุณสมบัติที่ไม่นำมาศึกษา (exclusion criteria) มีภาวะแทรกซ้อนหลังผ่าตัด ได้แก่ ภาวะช็อค การติดเชื้อระบบทางเดินปัสสาวะ การติดเชื้อระบบทางเดินหายใจ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. แบบบันทึกข้อมูลทั่วไปของผู้ป่วย เป็นแบบบันทึกข้อมูลทั่วไป เช่น เพศ อายุ สถานภาพสมรส ศาสนา ระดับการศึกษา สาเหตุการบาดเจ็บ การวินิจฉัยโรค การผ่าตัด ระดับความรู้สึกรับ (Glasgow coma scale: GCS) ระดับการสูญเสียสมรรถภาพภายหลังผ่าตัดสมอง (modified disability rating scale) ระยะเวลาอยู่โรงพยาบาล

2. แบบบันทึกข้อมูลทั่วไปของครอบครัวผู้ดูแล เป็นแบบบันทึกข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ศาสนา อาชีพ รายได้ของครอบครัว ความเกี่ยวข้องกับผู้ป่วย ประสบการณ์การดูแลผู้ป่วย การทำหน้าที่ดูแลผู้ป่วย

3. แบบประเมินความสามารถให้การดูแลของครอบครัวผู้ดูแลผู้ป่วยที่ได้รับการรักษาโดยการผ่าตัดสมอง แบบประเมินนี้เป็นแบบประเมินความสามารถให้การดูแลของครอบครัวผู้ดูแล เป็นแบบประเมินที่มีคำถามปลายเปิด เพื่อให้ครอบครัวผู้ดูแลสะท้อนคิดการดูแลด้วยตนเอง ซึ่งประกอบด้วย การดูแลพื้นฐาน ได้แก่ การช่วยเหลือปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน และการดูแลเพื่อการรักษา ได้แก่ การบริหารร่างกายเพื่อฟื้นฟูความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ การให้อาหารทางสายยาง แบบประเมินนี้สร้างโดยผู้วิจัยจากการทบทวนวรรณกรรม

4. แบบสัมภาษณ์การรับรู้ของครอบครัวผู้ดูแลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดูแลผู้ป่วย เป็นแบบสัมภาษณ์เพื่อต้องการทราบการรับรู้ต่อสภาพการเจ็บป่วย การมีส่วนร่วมในการดูแลกับพยาบาล และความพร้อมในการดูแลที่บ้าน แบบสัมภาษณ์นี้เป็นคำถามปลายเปิดสำหรับเป็นแนวทางการสัมภาษณ์สร้างโดยผู้วิจัยจากการทบทวนวรรณกรรม

คุณภาพของเครื่องมือ

แบบประเมินความสามารถให้การดูแลของผู้ดูแลผู้ป่วยที่ได้รับการรักษาโดยการผ่าตัด และแบบสัมภาษณ์การรับรู้ของญาติผู้ดูแลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดูแลผู้ป่วย ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ภายหลังจากแก้ไขปรับปรุง นำแบบประเมินความสามารถให้การดูแลของผู้ดูแลผู้ป่วยที่ได้รับการรักษาโดยการผ่าตัด และแบบสัมภาษณ์การรับรู้ของญาติผู้ดูแลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดูแลผู้ป่วยไปทดลองสัมภาษณ์ผู้ดูแลที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 3 ราย เพื่อความเข้าใจในคำถาม

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษานี้ ผู้วิจัยดำเนินการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง โดยเริ่มจากการแนะนำตัวผู้วิจัยกับผู้ดูแล โดยบอกถึงการทำวิจัย ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขั้นตอนการรวบรวมข้อมูลและระยะเวลาของการวิจัยพร้อมทั้งชี้แจงให้ทราบถึงสิทธิของกลุ่มตัวอย่างในการตอบรับหรือปฏิเสธการเข้าร่วมวิจัยครั้งนี้ โดยไม่มีผลต่อการบำบัดรักษา หรือบริการพยาบาลแต่อย่างใด นอกจากนี้ระหว่างการวิจัยหากกลุ่มตัวอย่างไม่ต้องการเข้าร่วมวิจัยจนครบกำหนดเวลา กลุ่มตัวอย่างสามารถบอกเลิกได้ทันที โดยไม่มีผลต่อการบำบัดรักษา การพยาบาลหรือบริการที่จะได้รับ ข้อมูลต่างๆที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ถือเป็นความลับ การนำเสนอข้อมูลจะไม่มีเปิดเผยชื่อและนามสกุลที่แท้จริง จะนำเสนอในภาพรวมหากมีข้อสงสัยเกี่ยวกับการวิจัยกลุ่มตัวอย่างสามารถสอบถามผู้วิจัยได้ตลอดเวลาและให้กลุ่มตัวอย่างลงลายมือชื่อ หรือตอบรับ โดยวาจา ในแบบฟอร์มการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง (ภาคผนวก)

การเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งเป็น 2 ระยะ

1. ระยะเตรียมการวิจัย

1.1 วิเคราะห์สถานการณ์การให้การดูแลจากผลการวิจัยโครงการย่อย ได้แก่ โครงการวิจัย เรื่องการทบทวนองค์ความรู้งานวิจัยทางการแพทย์ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้ป่วยระบบประสาทและไขสันหลังในประเทศไทย และ โครงการวิจัยเรื่องประสบการณ์การใช้บริการสุขภาพทางเลือกของผู้ป่วยที่เป็นอัมพาตและครอบครัว และทบทวนวรรณกรรมเพิ่มเติม

1.2 ศึกษาสถานการณ์การดูแลผู้ป่วยและการมีส่วนร่วมของครอบครัวที่เข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลสงขลานครินทร์

1.3 ศึกษากระบวนการเครือข่ายสนับสนุนการให้การดูแลของครอบครัวที่บ้านภายหลังจากจำหน่าย

1.4 ขออนุญาตเก็บข้อมูลจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการศึกษาของคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ได้รับการอนุมัติเมื่อวันที่ 7 สิงหาคม 2547

1.5 ประชุมกับแพทย์และพยาบาลหอผู้ป่วยศัลยกรรมประสาทและหอผู้ป่วยอุบัติเหตุ

1.6 ประชุมเชิงปฏิบัติการให้กับพยาบาลหอผู้ป่วยอุบัติเหตุและหอผู้ป่วยศัลยกรรมประสาท เรื่องการวิจัยเชิงปฏิบัติการ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และแนวคิดการมีส่วนร่วม

1.7 ศึกษาสถานการณ์การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อครอบครัวที่มีผู้ป่วยเรื้อรังระบบประสาท โดยการสนทนากลุ่ม (focus group) กับผู้นำชุมชน 2 ชุมชน

2. ระยะปฏิบัติการวิจัย

2.1 คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยขอความร่วมมือกลุ่มตัวอย่างเข้าร่วม โครงการและอธิบายถึงการพิทักษ์สิทธิของผู้ป่วยและครอบครัวผู้ดูแล

2.2 ปฏิบัติการพยาบาลตามกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการซึ่งประกอบด้วย 1) การประเมินสถานการณ์และปัญหาพร้อมกลุ่มตัวอย่าง 2) วางแผนการปฏิบัติ และ 3) ปฏิบัติและตรวจสอบการปฏิบัติ ซึ่งทั้งสามส่วนนี้จะกระทำหมุนเวียนตลอดกระบวนการวิจัย โดยปฏิบัติตั้งแต่กลุ่มตัวอย่างได้รับการรักษา และต่อเนื่องที่บ้าน ดังนี้

2.2.1 ปฏิบัติการวิจัยที่โรงพยาบาล

1) ผู้วิจัยประเมินสภาพกลุ่มตัวอย่างผู้ป่วยและบันทึกข้อมูลตามแบบบันทึกข้อมูลผู้ป่วยทุกวัน

2) ผู้วิจัยสอบถามข้อมูลทั่วไปของครอบครัวผู้ดูแลและสัมภาษณ์การรับรู้ของครอบครัวผู้ดูแลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดูแลผู้ป่วย โดยใช้แนวทางคำถามตามแบบสัมภาษณ์ พร้อมทั้งประเมินความสามารถการให้การดูแลของครอบครัวผู้ดูแล

3) ผู้วิจัยให้ข้อมูลเกี่ยวกับโรคภาวะสุขภาพ ความก้าวหน้าของการรักษาและความต้องการการดูแลของกลุ่มตัวอย่างแก่ครอบครัวผู้ดูแล และเริ่มปฏิบัติการดูแลโดยให้ครอบครัวผู้ดูแลมีส่วนร่วมในการดูแลเกี่ยวกับการดูแลพื้นฐาน

4) ผู้วิจัยสังเกตการณ์การมีส่วนร่วมเป็นระยะให้กลุ่มตัวอย่างครอบครัวผู้ดูแลสะท้อนคิดเกี่ยวกับการให้การดูแล และปรับแผนกับกลุ่มตัวอย่างทุกวัน

5) เมื่อผู้วิจัยประเมินสภาพกลุ่มตัวอย่างผู้ป่วย และพบว่าภาวะสุขภาพกลุ่มตัวอย่างเข้าสู่ระยะฟื้นฟู ผู้วิจัยเริ่มพัฒนาความสามารถในการให้การดูแลในทักษะการดูแลเพื่อการรักษาที่จำเป็นของกลุ่มตัวอย่างแต่ละราย โดยประเมินการรับรู้ของกลุ่มตัวอย่างครอบครัวผู้ดูแลเกี่ยวกับภาวะสุขภาพของกลุ่มตัวอย่างผู้ป่วย ความต้องการการดูแลต่อเนืองที่บ้าน ประเมินความต้องการการพัฒนาทักษะการดูแลและเริ่มให้ข้อมูลและสอนการดูแลเพื่อการรักษา

6) ผู้วิจัยประเมินความสามารถในการดูแลของกลุ่มตัวอย่างครอบครัวผู้ดูแลเป็นระยะ โดยการสังเกตการณ์การมีส่วนร่วมการให้การดูแลร่วมกับพยาบาล ร่วมกับการสะท้อนคิดการเรียนรู้ของกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์และปรับแผนเป็นระยะ

2.2.2 ปฏิบัติการวิจัยที่ชุมชน

- 1) ผู้วิจัยเริ่มเยี่ยมบ้านภายหลังกลุ่มตัวอย่างกลับมารักษาต่อเนืองที่บ้าน
- 2) ผู้วิจัยประเมินความสามารถในการดูแลของครอบครัวผู้ดูแลและสังเกตการณ์การให้การดูแลของครอบครัวผู้ดูแลอย่างต่อเนื่อง และร่วมปรับแผนการดูแลกับครอบครัวผู้ดูแลเป็นระยะ
- 3) ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการประเมินสอบถามและสังเกตการณ์มาวิเคราะห์พร้อมทั้งปรับปรุงและติดตาม โดยการเยี่ยมบ้านเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้วิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ป่วยและครอบครัวผู้ดูแลวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงบรรยาย
2. ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์ตามที่เสนอ โดยสุภางค์ จันทวานิช (2536) เป็นแนวทางการวิเคราะห์ครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์กระบวนการพัฒนาความสามารถ การดูแลปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความสามารถดูแล การวิเคราะห์เกิดขึ้นตลอดเวลาที่ผู้วิจัยมีปฏิสัมพันธ์กับครอบครัวผู้ดูแลและผู้ป่วย